

LO TRAFEC DE LAS SORSAS LEXICOGRAFICAS AL SERVICI D'UN MARRIT ESTAT D'ESPERIT

N'avèm ja parlat dins l'introduccion a nòstre diccionari ortografic e dins d'articles publicats sus nòstre site, onte donam d'exemples precises. Un exemple tot recent s'atròba encara dins la revista *Gai Saber* n° 551 de fin de 2018, dins un article de Joan Penent de *l'Acadèmia occitana*, a prepaus de las formacions sabentas/formacions popularas, que comola d'afirmacions malurosament messorguieras a l'endrech dels autors de diccionaris (presentats coma d'abestits e per subrepés totes taussats d'èstre anti Alibèrt (?), l'excomunicacion tradicionala dels gens qu'an pas lo mendre argument), en fòra de se presentar coma lo genial descobreire del problèma d'aquesta dobla formacion (que se ne parla pasmens despuei longtemps).

Per çò que concernís nòstre diccionari ortografic, l'autor pretend aital que donam (l'* marcant una fòrma erronèa a sos uèlhs) **accèptament* per *acceptacion*, **aborricion* per *aborriment*, **acomodacion* per *acomodament*, **colonizaire* per *colonizator*, **conciliaire* per *conciliator*, **celebrador* per *celebrant*, e tant e mai d'autres exemples identics, mentre que donam las doas fòrmas dins cada cas (e mai tres de còps, *acusador*, *acusaire*, *acusator*). **Es ja en se una presentacion malonèsta, rapòrt a la realitat de la sorsa citada.** E tot legeire (perdon, lector) de l'article dedusirà donc que nòstre diccionari pòrta pas los vocables *acceptacion*, *aborriment*, *acomodament*, *colonizator*, *celebrant*, etc., e que lo demai es inventat, çò qu'es fals (e per lo mens enòrme). En mai, sus lo plan del rasonament, i a de qué s'estonar :

- **coma se las doas/tres fòrmas podián pas coexistir** (las donam, es que las avèm trobadas e son d'a fons confòrmas al foncionament de la lenga),

- **coma se podiam pas donar e una fòrma arcaïca e una fòrma mai recenta**, essent que donam pas que l'ortografia, mas pas la traduccion, ni lo nivèl de lenga e las condicions de son usatge (arcaïc, vielhit, modèrne, literari, popular, scientific, etc.). Devèm donc rapelar a l'autor çò qu'es un diccionari ortografic ? ,

- **coma se lo vèrb *colonizar* podiá pas donar naturalament *colonizaire* en mai de *colonizator***, coma *parlar/parlaire*, *cantar/cantaire*, *manjar/manjaire* e de milierats d'autres. L'escrich occitan dona de testimoniats nombroses d'aquestas formacions derivadas, emplegadas per d'autors de tot dialècte e pas forçadament registradas dins de diccionaris, essent lo trabalh mai qu'inacabat en lexicografia occitana. Derivats que tot lo monde compren, e tot d'una, e mai los aguèsse jamai legit aperabans.

- **e subretot, coma se las doas fòrmas avián forçadament lo meteis sens** e que caliá a tota fòrça n'eliminar una (sus quin critèri ?) : pasmens avèm *accèptament* (= *acceptation*, dins Raynouard e Lévy, excusatx del pauc, e représ per Mistral, donc pas una invencion personala) e *acceptacion* (= *acceptation*) ; *acomodacion* (accion d'acomodar ; acòrdi) e *acomodament* (acòrdi, arrenjament, reconciliacion, resulta d'una acomodacion)¹ ; *celebrador* que donam que coma adjectiu (donc digne d'èstre celebrat) e non coma nom d'agent e *celebrant* (lo que celèbra) ; *pescaire* (lo que pesca per son plaser) e *pescaire* (pescaire professional) ; *cantaire* (lo que canta per son plaser) e *cantador* (cantaire de profession) ; *trobaire* (inventor, devinhaire, *trobaire d'aiga*) e *trobador* (poèta)... Aquesta possibilitat de sufixacion multipla per de senses diversificats permet de propausar per exemple *legeire* (lo que legís), *lector* (legeire professional) e *legidor* (aisina informatica, en *-dor* coma totes los noms d'espleches)².

¹ L'occitan destria sovent (largament mai que lo francés) l'accion de la resulta de l'accion, donc amb de sufixacions diferentas. Rend de còps las traduccions francesas pas totjorn aisidas que nos cal passar per una perifrasi. E avèm en mai *acomodatge* (aprèst d'una carn), donc tres sufixacions per tres senses diferents. Luòga de se'n regaudir, Joan Penent sabra...

² Solucion senada propausada per lo CLO e non pas descabestrada, malgrat çò que ne pensa l'autor de l'article que ne ten exclusivament per *ordinador*, remandant los usatgièrs d'*ordenador* quasi a un estatut d'eretic. En fòra de totes los exemples d'espleches en *-dor* en occitan, dins lo cas d'espècia las fòrmas en *-dor* son tanben emplegadas dins totas las autras lengas romanicas (levat en italian, e en francés ben segur), que siá *computador*, *ordenador* o *calculador*. Los Espanhòls, Catalans, Portugueses, son donc tanben d'eretics o d'ases a sos uèlhs, dins son obstinacion nècia d'usar de la sufixacion en *-dor*? Son tant nècis qu'usan tanben d'*alternador*, *accelerador*, etc. Encara de gens (benlèu anti-alibertins, eles tanben ?) a passar al fil de son espasa... En fòra que donam tanben *ordinador* mas que marcam pas del sagèl de l'infamia amb un asterisc coma o fa l'autor per *ordenador*: s'acotentam de lo remandar a *ordenador*... e causisca qual vòl. En mai, coma l'explicam dins lo prefaci de nòstre diccionari, per qual ensenja, es tant simple e eficaç (e mai règla pas tot...) d'explicar a d'escolans que las aisinas son totes sufixadas en *-dor/-doira*, quora existís un vèrb en amont : *ventar/ventador*, *generar/generador*, *acaptar/acaptador*, *ventilar/ventilador*,

Va fins qu'a nos acusar de donar *condemador* en plaça de *condemator* (fòrma tota personala ça que la qu'avèm jamai trobada ni en occitan ni dins las autras lengas romanicas, donc que « va pas de se ») mentre que donam *condemador* exclusivament coma adjectiu amb lo sens de « *qu'amerita d'èstre condemnat* » (fòrma e sens ja dins Lévy)³, e non pas de « *lo que condemna* » (que donam a *condemnaire*, représ a Mistral). Avèm aici una grèva mesconeissença e de la semantica e de la gramatica e del contengut dels dictionaris istorics a l'encòp, que l'autor a vesedoirament pas legits o d'un uèlh mai que distrach, e qu'es sens rapòrt amb lo fach de preferir *ordinator* a *ordenador*. **Se calar sus una sufixacion unica, es donc vertadièrament castrar la lenga en presicant l'apauriment de sos vocables**, mentre que son foncionament eiretat mòstra lo contrari. Avèm l'astre d'aver a posita una semantica mai fina (*acomodacion, acomodament, acomodatge*, liure a cadun de ne jogar o pas, es una altra istòria) e una libertat de formacion mens regda qu'en francés (nos cal pas esperar l'autorizacion prealabla de linguistas per formar naturalament de derivats, de noms compausats, de diminutius, d'augmentatius, de vèrbes en *-ejar* e tant e mai d'autres, coma ne relevèm a milierats encò d'autors pas mens intelligents e mens fisables question lenga que Joan Penent) e las deuriam mandar a las escobilhas, perque Joan Penent ne saup pas destriar los senses diferents que li donan los dictionaris o ne'n vei pas l'interès ? E que ne'n vouldriá donc privar los usatgièrs ? **Curiosa concepcion del respècte de la lenga e de sa capacitat d'enriquesiment de son lexic**⁴...

Lo fach que l'Acadèmia s'atencione puslèu a un occitan que coifariá totes las fòrmas, donc una mena de subre-occitan, justifica en res lo ton emplegat e lo rasonament, d'alhors absent de l'article. Diriam tot al contrari... Nòstre trabalh essent tot lo contrari (donar solament l'ortografia e la gramatica, quin que siá l'istoric dels mots, registrar e escriure un pauc mai rigorosament las variants sens las remandar per tant a las Gemònias e subretot **recampar totes los mots per constituir un còrpus mai complèt possible de l'occitan lengadocian, a flor e mesura de nòstras recercas, còrpus qu'avèm totjorn pas perque degun s'i ataula**⁵), a pas d'èstre analisat (e aici desquilhat) segon aqueste agach redusit de la lornheta de l'autor. **Coma se tot trabalh de lexicografia se deuriá plegar forçadament a aquesta soleta tòca de l'autor e èstre jutjat a aquesta soleta auna**. En rapelant l'evidéncia qu'es del descriptiu que se tira lo normatiu (e mai per las paraulas contemporanèas, la terminologia, los neologismes). E tanben de la comparason amb las autras lengas romanicas per inserir que mai l'occitan dins la cadena, e non l'isolar segon de capricis personals diversés. **S'atròba que pro de fòrmas en -tor propausadas per l'autor son non solament introbables en occitan mas introbables dins las autras lengas romanicas** : pausa problèma quant a son esperit mai que categoric que trenca e talha a còps d'espasa dins lo lexic...

Mas encara mai grèu, s'es possible, nos prèsta de donar *capitulaire* en plaça de *capitulari* que donam pasmens tres linhas aprèp a *capitular*, amb l'explica clara de « *relatiu a un capítol* ». Aquí fa mai que passar l'òsca, qu'es nos far passar per mens qu'una ignoranta. **Trenta annadas de recercas lexicograficas, totes los dictionaris de sud-occitan espepissats de cap en cima, quicòm coma quatre cents autors occitans de tota epòca, legits e analisats per ne sortir son lexic absent dels dictionaris e saupriam pas destriar una capitulaire davant l'enemic d'una sala capitulara ?!** De notar que la fòrma es *capitular* dins totes las lengas romanicas (del latin medieval *capitularis* çò sembla, cf. Robert), e non *capitulari*, malgrat la fòrma portada per Mistral, mas que dona un etimon erronèu (*capitularius*). Totjorn es que, pas mai que per *condemador/condemnaire*, prenèm pas un vocable (*capitulaire*) per l'autre (que siá *capitular* o *capitulari*)... Evidentament, sèm pas soleta de beneficiar de sas atencions,

escumar/escumadoira, batre/batedoira, etc. Fonciona tanben per los luòcs, evidentament : *afenar/afenador, manjar/manjador, pargar/pargador*. En l'abséncia de vèrb, es sufixat en *-tor* (*rotor, motor, promptor, transistor, telescriptor, transductor*), formas identicas dins las autras lengas romanicas que coneisson donc, coma l'occitan, las doas sufixacions en *-dor* e *-tor*. Es donc pas una eresia que d'usar d'*ordenador* que s'ameritariá l'excomunicacion de l'autor per una pluèja d'asterisques.

³ Tot vèrb pòt donar un adjectiu verbal en *-dor* qu'a lo sens de « *digne de...*, que s'amerita de..., qu'es bon per... ». Es donc tras qu'util d'usar d'aquesta possibilitat qu'avèm en exemples nombroses dins los dictionaris de Raynouard, de Mistral, e dins totes los archius.

⁴ Encara un còp, pron que respècte las caracteristicas intèrnas de la lenga, que tota « creacion » es pas legitima per tant (cf. a rebors lo lexic de panoccitan, lo lexic de las Calandretas, los títols oficials donats a de diplòmas (*escapolaire* !) o a de formators (*paissèl-ajudaire* !) al dintre del centre *Aprène*, o tot çò qu'avèm poscut relevar coma orrors e non errors (un *narcís* coma traduccion supausada de *selfie* !). Dins de cases d'aquesta mena, i a de qué s'alarmar.

⁵ Es que cal susar sens retorn narcissic a l'auçada de l'investment. Donc coratge, fugiscam ! Laissem susar los viraires de ròda qu'escanarem puèi a léser...

que cita sièis diccionaris e a pauc prèp totas las associacions e personas trabalhant sus la nòrma. Se relèva de còps d'errors vertadièras e gròssas (**matrici* en plaça de *matritz*, **compausicion* en plaça de *composicion*, per exemple), dins d'autres cases s'engana : catalogar *magnolièr* coma forma faussa quora tota la romanitat usa de *-gn-* a l'identic de l'antroponim e non de *-nh-*?! Las autras lengas se son pas permesas de transcriure lo nom de Magnol. Qu'un antroponim se tòca pas (es diferent per lo prenom), levat se lo que lo pòrta decidís d'o faire (*Boudou/Bodon*, *Monby/Molin*, *Rouquette/Roqueta*) mas es pas a Joan Penent (ni a degun d'autre, e n'i a, per nacionalisme bòrni) de decidir a la plaça de la persona concernida d'autant mai s'es mòrta⁶. Dins la meteissa logica, **los noms de las unitats en sciéncias, formats a partir d'un antroponim, respèctan son ortografia d'origina dins totas las lengas del monde** : *un watt*, *un joules*, *un pascal*, *un coulomb*, es aital d'en pertot, e non *un vat*, *un jole*, *un pascan*, *un colomb*, en occitan. S'engana encara quora dona sus lo site de l'Acadèmia *piracant* coma s'èra un compausat d'*acant* : *acant nm* es derivat de *acanthus*, mas *piracanta nf* es derivat de *acantha* (la pròba, se ditz pas *un piracante* mas *un piracantha* en francés, coma se ditz *un bégonia*, *un pétunia*... mas feminins coma dins totas las lengas romanicas). Es qu'avèm alertat la planeta per tant, amb un article rabiós de son nivèl? Alertam vigorosament solament quora i a dangièr per la lenga (panoccitan, lexic de Calandretas, citats çai-sus e detalhats sus nòstre site).

Davant aquesta acumulacion de trafecs de sorsas per lo mens inquietanta (una, doas errors de lectura, es possible, mas solament de lecturas biaisadas e d'interpretacions falsas...), **li podèm tornar sa quita frasa** a l'endrech dels autors de diccionaris e dels linguistas mai generalament (que tot lo monde passa al fil de son espasa) : « *sembla que Joan Penent non a una idèa clara del problèma* ». E li podèm conselhar de s'atencionar de mai prèp a la lectura dels diccionaris abans de los cargar de totes los pecats, en ignorant vesedoirament lo sens exact d'unes vocables e d'unes sufixes, donc lo foncionament general de la lenga. **Mas es la volontat de destruccion per pas dire de ridiculizacion que prima manifestament aici. Es la consequéncia logica de l'esperit que senhoreja dins l'occitanisme a l'entorn de la lenga despuèi de lustres.** Es la consequéncia logica d'una lectura de galís e mai qu'a la lèsta, que **seguisson exclusivament una idèa preconcebuda de partença** : per portar d'aiga a son molin, **tot emplegar coma mejans, quitament falsificar las sorsas**⁷, inventar de tota peça, tot discreditant l'autre per s'enuçar solet a la cima (una quista de poder, una de mai, assortida d'una cròia pas comuna, que van generalament ensems). Una question màger se pausa : que ne retira lo legeire (perdon, lo lector, que *legeire es enebit)? Que, en defòra de las invectivas generalizadas, davant lo fosc de l'article (quin rasonament clar bastit gra a gra que se passa d'invectivas?), apren ren de ren en finala. Per far avançar qué? La lexicografia per una ajuda als usatgièrs... o solament l'ègo de l'autor descobrire de l'aiga tebesa? **Lo tot recampat s'amerita plan lo qualificatiu de trafic de donadas dins la soleta tòca de rabaissar l'autre, essent que tot es fals per çò que nos concernís**⁸... Ailàs totun l'a poscut constatar que tròp sovent dins l'occitanisme, e de quin bòrd que siá : rabaissament de F. Mistral, P. Estieu e A. Perbosc (ren qu'aquò!) per R. Lafont (l'avèm ja citat in extenso); rabaissament de F. Mistral lexicograf per L. Alibèrt (ren qu'aquò! l'avèm ja citat) qu'èra pasmens en tren de recopiar son diccionari d'escondons mas que se gardèt d'o dire dins sas letras a J. Carbonell, preferissent far creire

⁶ Se l'avèm agut fach longtemps i a (mai que rarament, per seguisme), se gardam plan d'o faire despuèi longtemps.

⁷ Mas s'avèm mostrat a partir d'exemples que Mistral practiquèt ja la falsificacion de las sorsas quora citava de tèxtes d'autors non lengadocians que transcriviá de fòrça en provençal rodanenc (al nom de la supausada superioritat d'aqueste dialècte), i aviá pas lo mesprèt de sa part per los quites autors, tant coma dins los corrièrs que li mandava. E se, dins las intradas de son diccionari, practiquèt tanben la rodanizacion de paraulas lengadocians o a rebors donèt possiblament d'equivalents lengadocians a de paraulas provençalas qu'existissian pas benlèu dins la realitat, aquí tanben pas lo mendre mesprèt de Mistral a l'endrech « dels autres ». Son diccionari fa la plaça a totes los dialèctes d'una sola lenga d'òc « dis Aups i Pirenèus » non desplaça als partesans de « las lengas d'òc »... Sos gardians del temple al contra se privavan pas d'afichar aquesta condescendéncia per tot çò qu'èra pas provençal rodanenc (« *lou castèu* », mas los autres « *li comun* » d'un P. Devoluy), eles tanben a còps d'afabulacions linguistics, istoricas, o d'apròchis exclusivament mistics (« *davera la branco dis aucèu* »).

⁸ Avèm ja agut drech a la meteissa ataca totalament gratuita d'un Joan Barcelo dins *Lo Jornalet*, gratuita que tant falsa coma aquesta (avèm fach responsa ponch per ponch) e tant arroganta... E estonanta (biais de dire) que jamai esepissèt aperabans lo mendre diccionari d'autres autors per ne faire la critica : i a pas que lo nòstre que li donèt de prusiments... o d'alas. El tanben se pretendiá « *lo sol que gause criticar lo diccionari d'Ubaud* » ; ja paure títol de glòria en se, mas per subrepés fals aquí tanben, que recebiem despuèi d'annadas de remarcs (mai que gentas elas...) per nos mencionar errors, cauquilhas e mancas diversas qu'avèm totas integradas e mencionadas sus nòstre site tot merceiant nòstres correspondents, donc accessibles en totes, a qual vòl s'assabentar un pauquet.

Aguèrem tanben un estrilhatge en règla a prepaus de la restitution de las ocurréncias de « en + gerondui » dins los escriches. Faguèrem pasmens que relevar las donadas e constatar que estatisticament « en + gerondui » èra largament majoritari en lengadocian (al contra de la mòda tota recenta de « en + infinitiu », segurament per distanciacion maximala amb lo francés). Pasmens, quin descadenament rabiós dins lo corrièr dels legeires del *Jornalet*... per un simple relevat! Mòstra indenegablament una cèrta patologia del mitan...

a un « *cap d'òbra* » (sic) autonòm (donc aquí tanben trafec de las sorsas, per omission voluntària, per s'enuçar en glòria tot solet) ; rabassament dels varlets d'en bas viraires de ròdas per los doctors/goros d'en naut, e mai dels doctors/goros entre eles segon l'importància personala que s'autoautrejan, e aital *ad libitum*.

Es de plànher que la revista (que sa presentacion novèla fa plaser) se siá laissada anar a publicar aquò sens un comitat de lectura al prealable, per posquer verificar çò afortit dins l'article, que comola donc messòrgas e contrasens (e non pas opinions diferentas sus tal o tal ponch) e agressions indegudas. Vertat que lo benevolat permet pas totjorn de tot assumir dins una publicacion, mas aquí passa l'òsca sus mantun ponch. Que Joan Penent fague donc son trabalh de son costat, segon sa vision personala, sens se creire forçat d'estaloïrar tant de marridum pas brica justificat, amb de metòds gaire recomandables que a l'opausat d'una analisi onèsta (la pròba los exemples çai-sus... e ne podriam donar encara). E òm s'estonarà de l'abséncia d'una lexicografia occitana seriosa vertadièrament al servici de la lenga e dels usatgièrs e non al servici dels que ne fan un luòc de poder, passant fòrça temps a l'agachon « dels autres a desquilhar » ? **E òm s'estonarà del lassitge dels viraires de ròda que se fan o escarnir o raubar son trabalh ?** E que pòdon fugir del jorn al lendeman, e tot arrestar de desgost ? **Paure occitanisme que comola, a intervals regulars, d'avalancadas divèrsas de marridas intencions (acaparaments dels trabalhs, pichòtas e grandas traïsons, destruccions orquestradas del trabalh de la basa) que l'aflaquisson que mai a cada butada⁹...** Se podriá pensar qu'a cada còp serà enfin lo darrièr e qu'un jorn aurem definitivament tocar lo fons. Mas non, es jamai lo darrièr còp, lo darrièr tust, la darrièra volontat de brandir las armas e l'escomenja, d'autant mai amb Internet qu'afavoriza los desbòrds de tota mena. Aqueste exemple es lo darrièr en data (que justament pas brica un tèxte d'opinion diferenta), en espèra del seguent... Que vendrà de l'interior o del camp d'en fàcia, l'un coma l'autre plan provesits de pòrtaspasas (quora en mai s'acoquinan pas ensems, coma per lo raubatòri del nom d'Occitània). Per bastir un avenidor radiós per l'occitan e avançar a bèlas encambadas dins la coneissença de la lenga, tant en lexicografia coma dins lo domeni cultural ? Li podèm comptar ferm.

Josiana Ubaud – 03/01/2019 – 14/01/2019

⁹ Lèu lèu, s'empreissam de precisar qu'es pas melhor dins lo camp d'en fàcia : los escambis de letras entre Mistral e Berluç-Perussis per exemple, que desploravan aquesta situacion dins lo felibritge, mòstran ja aquò au sègle 19.